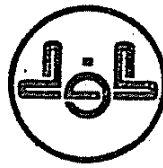

DIYANET İŐLERİ BAŐKANLIĐI
YAYINLARI

DIYANET DERGİSİ

DİNİ, İLMİ, EDEBİ ÜÇ AYLIK DERĐİ

OCAK-ŐUBAT-MART 1986

CİLT : XXII - SAYI : 1

DİN VE BİLİM AÇISINDAN NAZAR

Yrd. Doç. Dr. Celâl KIRCA
E.Ü. İlahiyat Fakültesi
Öğretim Üyesi

Nazarı kabul edenler veya etmeyenler bulunmuştur. Mahiyeti ne olursa olsun nazar vardır. Mekkeî müşrikler, Kur'ân'ı işittikleri zaman onun belâgatının yüksekliğini ve Hz. Peygamber'in ona mazhariyetini son derecede kıskanmış ve hemen hemen yiyecek gibi bütün nazarlarını ona dikmiş ve onu yok etmek istemişlerdir.

Giriş :

Tabii ve pozitif ilimler, insan zihninin tabiat olaylarına adapte olması ve bilinen metodların kullanılmasıyla kurulmuştur. Bilinen metodlar ise, gözlem, deney ve bu yollardan genellemeye veya çözülemeye gitmektir. İlmî şüphe, araştırmanın başlangıç ilkesi, soğukkanlılık, peşin hükümlerden uzak olma ve tarafsızlık; ilmî anlayışın ilk ve zorunlu şartlarıdır. Bu araştırma metoduyla elde edilen ilmî neticeler, sade ve tek boyutludur. Ağırılığı olan cisimler, düşer veya su 100 derecede kaynar gibi. Pozitif ilimlerin bu kesinliği, "Determinizm"

prensibî gereğidir. Pozitif ilimlerle meşgul olan ilim adamları, onun kurallarına da uymak zorundadır. Fıtrî kevnî kaideleri öğrenmek için gösterilen gayret ilmî hızlandırır.

Pozitif ilimler, kendi sahası ve konusu dışında kalan mes'elelere karşı da tarafsızdır. Zira bu mes'elelere karşı müsbet ve menfi bir tavır içinde değildir. Din de, pozitif ilimlerin sahası ve yetkisi dışında kalan konulardan biridir. Gerçi Din Psikolojisi ve Din Sosyolojisi gibi ilimler, dinî olayları ve davranışları incelemekteyse de, bu ilimler, dinin mahiyetini, nasıllığını, vahi, Allah, melek, cin, Cen-

net, Cehennem ve âhîret gibi dinin özünü ve esasını teşkil eden konuları değil, daha ziyade insanların davranışlarında dışa yansıyan dinî konuları incelerler. Pozitif ilimlere ait saha ve sınırlar ile, dine ait saha ve sınırlar bu sebeble birbirinden tamamen farklı bulunmaktadır. Dinin sahası daha geniş ve şumüllüdür. Pozitif ilimlerin gayesi, tabiat olaylarını anlama, sınırlandırma ve kontrol etme olduğu halde; dinin gayesi, bu ilimlere ait kanunları ve prensipleri keşfedip onlardan faydalanmasını bilen insanın hidayeti ve mutluluğudur. Din, insanlarla, insanların; insanlarla Allah'ın ve insaslarla eşyanın arasındaki münasebeti tanzim eder ve bunlara dair hükümler getirir. Bununla beraber Din, mebde' (kainâtın yaratılışı), meâd (âhîret, öteki âlem) ve hayatın başlangıçta konusunda haber ve bilgileri de ihtivâ etmektedir. Kur'ân-ı Kerim'de bu çeşit âyetlere "Kevnî âyetler" denilmektedir.

Her ne kadar tanıdığımız bu âlem, bir takım kanunlara bağlı ve her şey orada belirli ve gerekli (determine) ise de, yeni gelişen modern fizikte, determinizm değil, ihtimâli-yât kanunları geçerli olmaktadır. Nitekim Laus de Broglie, "Madde ve Işık" adlı eserinde determinizm'in krizinden bahsetmekte ve yeni fizik bize ihtimâli-yât kanunları verir demektedir.(1) Pozitif ilimler, temelde Matematik ile bir münasebet içindedir. Gözlem ve deney sonuçlarının değerlendirilmesi esnasında akla ve mantığa dayanılması sebebiyle —az veya çok— bir metafizik yöne sahiptir.(2) Bu açıdan pozitif ilimlere bakıldığında, neticelerinin kesin değil, muhtemel ve izâfi olduğu görülür. Ünlü filozof E. Boutroux'un felsefesi de tabiat kanunlarının ihtimalî ve izâfi olduğu tezine dayanır.

Ayrıca Bilim Felsefesi açısından da bu mes'eleye bakıldığında, bilim bütün mes'elelerimizi çözmeye yetkili sihirli bir değnek olmadığı, ancak belirli problemlere uygulandığında etkin olduğu genellikle bilinmektedir. Ne var ki, bilimin kapsam ve sınırlarını kesinlikle belirleme, çok zor olduğundan hangi mes'elelerin ilmi incelemeye konu olabileceği hangi meselelerin olmayacağı öteden beri sürüp gelen bir tartışmadır.(3) Kapsam ve sınırları kesinlikle belirleme imkânı çok zor olan ilimlerin yanında, sosyal ve beşerî ilimler gelmektedir. Psikoloji, Sosyoloji, Etnoloji, Antropoloji, Ekonomi, Eğitim Teolojisi ve Felsefe bu ilimlerden başlıcalarıdır.

Pozitif ilimlerin konusu ve inceleme alanı içine henüz dahil olmayan mes'elelerden biri de "nazar"dır. Bir başka infâde ile nazar, hangi bilimin inceleme alanına gireceği veya girse bile, o bilimin konusu içine girip girmeyeceği henüz gündemde değildir. Bu nedenle ilim açısından nazar konusuna önemli bir açıklık getirmek, bugün için pek mümkün değildir. Bununla birlikte nazar, parapsikolojik bir olay olarak ele alınmakta ve incelenmektedir. "Ruhsal olayların ötesinde kalan hâdiseler" şeklinde ifade edilen metapsişik olaylar, "nev'i şahsına münhasır" bir araştırma dalıdır. Bu gün için pozitif bir ilim dalı haline gelmiş de değildir. Fakat bu ko-

(1) Laus de Broglie, Madde ve Işık, Ter. Nusret Kürkçüoğlu, İstanbul, 1965, s. 186-196.

(2) Bkz. Takıyettin Mengüşoğlu, Fenomenoloji ve Nicolai Hartman, İstanbul, 1976, s. 53, B. Russell, İlimden Beklediklerimiz, Ter. A. Yakahoğlu, Ankara, 1957, s. 74.

(3) Cemal Yıldırım, Bilim Felsefesi, İstanbul, 1979, s. 61.

nuda önemli çalışmaların ve araştırmaların bulunduğunu söyleyebiliriz. "Tabii hayatta veya zihin hayatında bugünkü ilmi metodlarımızla açıklanması mümkün olmayan olaylara metafizik ve parapsikoloji denilir" (4)

Bu araştırmamızda nazar problemini, din ve parapsikoloji açısından ele alacak ve mümkün olduğu ölçüde çözümlenmeye çalışacağız. Dinin nazar'a bakış açısıyla, parapsikolojinin bakış açısını, birleştikleri ve ayrıldıkları noktaları göstermeye gayret edeceğiz.

1. DİN AÇISINDAN NAZAR

"Nazar", Arapça asıllı bir kelimedir ve bakmak, göz atmak, görmek ve bir işi iyiden iyiye düşünüp taşınmak anlamlarını ifade eder. (5) Türkçe'de, daha ziyade, "göz değmesi veya bakmak suretiyle maddî ve manevî bir etki meydana getirmek" anlamında kullanılır. Bu anlamda Arapça'da nazar kelimesi yerine, "ayn" veya isâbetu'l ayn tabirleri kullanılmaktadır. Nitekim Hz. Peygamber, ayn kelimesini bu anlamda kullanmış ve "el-Aynu Hakku" (6) (Nazar gerçektir) buyurmuştur.

Nazar kelimesi, Arapça asıllı olmakla birlikte Türkçe'de anlam değişikliğine uğramış ve "any" kelimesi karşılığında kullanılmıştır. İbn Manzur, ayn kelimesine, ayn (göz) ile isâbet etmektir, "isabetu'l ayn" ise nazarla şiddetli isabet etmek anlamındadır, der. (7) Âsım Efendi'ye göre, bu kelime, mastar olarak kullanıldığı zaman göz değmesi manasına gelir. Bazı gözlerde olan isâbet hassasına ayn denir ve neye nazar etse (baksa) isâbet eder. (8)

Nazar'ın varlığını, bilmeyen hemen hemen yok gibidir. Bütün kavim ve toplumlarca da bilinen bir konu-

dur. Kur'an-ı Kerim, nazar'ın varlığından açıkça bahsetmese de, dolaylı olarak bahsetmektedir. Kalem sûresinin 51. ve 52. âyetleriyle Yusuf sûresinin 67. âyeti, nazarın mevcudiyetine işaret eden âyetlerdir. Müfessirlerin büyük bir çoğunluğu, bu âyetlerin muhtevasını, nazara işaret ettirirler ve bu âyetleri nazarla yorumlarlar. Kalem Sûresinin 51. ve 52. âyetlerinde şöyle denilmektedir: "Rabbî onu seçip iyilerden kıldı. Doğrusu inkâr edenler, Kur'an'ı dinlediklerinde nerdeyse seni gözleriyle yıkıp devireceklerdi."

Taberî, bu âyeti yorumlarken, Kureyşlilerin, Rasulullah'a "isâbet-i ayn" yani nazarla zarar vermeye özel bir itina gösterdiklerini kaydeder. Ayrıca İbn Abbas'ın "gözleriyle yıkıp devireceklerdi" âyetini, "gözleriyle O'na nüfuz etmek istiyorlardı" şeklinde anlayıp yorumladığını nakleder. (9) İbn Kesir de bu görüşü aynen naklettikten sonra, gözdeğmesinin ve etkisinin gerçek olduğunu söyler. (10) Âlusî (ö. 1270/1854) nin

(4) Osman Pazarlı, Din Psikolojisi, İstanbul, 1968, s. 202.

(5) Farklı anlamları için bkz. Râgıb el-İsfehânî, el-Müfredât fi Garibi'l Kur'an, Mısır, 1970, s. 758, 759, Mustafa b. Şemseddin, Ahter-i Kebîr, İstanbul, 1310 h. s. 388, Mevlût Sarı, el-Mevârid, İstanbul, 1982, s. 1530, Ferid Develioğlu, Osmanlıca- Türkçe Ansiklopedik Lügat, İstanbul, 1970, N Z R maddesi, Meydan Larousse, N Z R maddesi,

(6) Buhari, Sahih, K. Tıp, 36, Müslim, Sahih, K. Selâm, 41.

(7) İbn Manzûr Lisânü'l Arab, Beyrut, 1968, 13/301, 302.

(8) Âsım Efendi, Kamus Tercümesi, İstanbul, 1305 h. 4/700-701.

(9) Taberî, Camiü'l Beyân, Mısır, 1968, 29/46.

(10) İbn Kesir, Tefsîru'l Kur'âni'l A'zîm, Kahire, Tarihsiz, 8/226' (Tahkikli 8 ciltlik tefsir).

Kelbi'den yaptığı bir rivâyette şöyle denilmektedir: Arap asıllı bir kişi, yemek yemeden iki veya üç gün çadırına çekilir, daha sonra oradan gelip geçen koyun ve deve sürüsüne bakar ve "gördüğüm bu koyun ve deve sürüsünden daha güzelini görmedim" derdi. Bunun üzerine o sürü hastalanır veya yere düşerek helâk olurdu. İşte nazar etmede de maharetli olan bu kişiye, Peygamberimizi çekemiyen Mekkeli müşrikler, Hz. Peygamber'e nazar etmesini teklif etmişlerdi. O da bu teklifi kabul etmişti. Allah Teâlâ, bu ayetleriyle (Kalem, 51, 52) rasulünü korumuştur"⁽¹¹⁾ Zemahşerî (ö. 538/1143) de ünlü eseri "el-Keşşâf"ında buna benzer, bir rivâyeti nakleder.⁽¹²⁾

Yusuf Sûresinin 67. âyetinde ise Hz. Yakub'un oğullarına şöyle dediği anlatılmaktadır: "Oğullarım, (Mısır'a) bir kapıdan girmeyin, ayrı ayrı kapılardan girin (de nazar değmesin) ama ben (ne yapsam) Allah'ın takdirinden hiç bir şeyi sizden savamam, Hüküm yalnız Allah'ındır." Elmalılı Hamdi Yazır, (ö. 1361/1942) bu âyetin yorumunda, "bu tavsiyenin sebebi, toplu bir surette göze çarpılmalarından ve bir hased ve gamze uğramalarından sakınmak idi"⁽¹³⁾ şeklinde bir açıklama getirir. Taberî'nin (ö. 310/922) beyânına göre, Hz. Yakub, oğullarının nazar'a uğramasından korkmuştur.⁽¹⁴⁾ İbn Abbas, Muhammed b. Ka'b, Mücâhid, Dahhâk ve Katâde'nin bu kanaatte olduklarını ve Hz. Yakub'un nazardan korkarak böyle bir tavsiyede bulunduğunu nakleder.⁽¹⁵⁾

Müfessirlerin bu açıklamalarından anlıyoruz ki, Kalem Sûresinin 51. ve 52. âyetleriyle Yusuf Sûresinin 67. âyeti, zâhiren olmasalar da işâri olarak nazarın varlığına işâret et-

mekte ve Hz. Yakub zamanında Filistin'de, Hz. Muhammed zamanında da Arabistan'da nazarın bilindiğini göstermektedir. Nazarın varlığını kabul eder. dinî delillerin başında hiç şüphesiz Hadisler gelmektedir. Hadislerde nazarın varlığı açıkca kabul edilmektedir. Bu konuda Hz. Peygamber şunları söylemiştir:

a. "Ayn (nazar) gerçektir"⁽¹⁶⁾

b. "Herhangi bir şey, kaderi değiştirecek olsaydı, bu nazar olurdu"⁽¹⁷⁾

c. Hz. Peygamber, Ümmü Seleme'nin odasında bir kız çocuğu gördü. Bunun üzerine, "bu kızcağızı okutunuz, buna nazar değmiş" dedi.⁽¹⁸⁾

d. Hz. Aişe, Rasullullah (s.a.v.) bana göz değmesine karşı okunmamı emretti. dedi.⁽¹⁹⁾

Bu hadislerin haricinde tesbit edebildiğimiz bir kaç hadis daha mevcuttur. Bu hadisler, hadis kitaplarından ziyade tefsir kitaplarında yer almaktadır. Bunlardan birinin anlamı şudur: "Nazar gerçektir, zira nazar, deveyi kazana, insanı kabre sokar."⁽²⁰⁾ Bu hadislerden de anlıyoruz ki, nazar vardır ve Hz. Peygamber nazarın varlığını kabul ederek

(11) Âlusî, Ruhu'l Meânî, Beyrut, Tarihsiz, 29/38.

(12) Zemahşerî, el-Keşşâf, Beyrut, Tarihsiz, 4/148.

(13) Elmalılı Hamdi Yazır, Hak Dini Kur'an Dili, İstanbul, 1936, 4/2890.

(14) Taberî, a.e. 13/13.

(15) İbn Kesir, a.g.e. 4/324.

(16) Buharî, Sahih, K. Tıp, 36, Müslim, Sahih, K. Selâm, 41.

(17) Müslim, Sahih, K. Selâm, 42.

(18) Buharî, Sahih, K. Tıp, 35.

(19) Buharî, Sahih, K. Tıp, 35.

(20) Âlusî, a.g.e. 29/38.

ondan sakınılmasını ve koruyucu önlemler alınmasını istemiştir.

Nazar ile kıskançlık arasında çok yakın bir münasebet mevcuttur. Elmalı'lı Hamdi Yazır, bu ilişkiyi şöyle ifade eder: "Kıskançlıklarından az daha Hz. Peygamberi nazara uğratacaklar, aç ve kötü gözlerinin serriyle ellerinden gelse onu helâk edeceklerdi. Demekki öfkenin bedende bir hükmü bulunduğu gibi, gözlerin de karşılardakine bakışlarına göre iyi veya kötü bir hükmü vardır. Kimi elektrik gibi dokunur çarpar; mıknatıslar ve manyetize eder. kimi de aldığı teessürle hasedinden bir gayze düşer, türlü türlü su-i kasde ve hilelere kalkışır ki, maddî veya manevî bunun herhangi biri olursa olsun hedefine vardığı zaman isabet-i ayn, değmesi veya nazar ta'bir olunur." (21)

Nazarı kabul edenler veya etmeyenler bulunmuştur. Mahiyeti ne olursa olsun nazar vardır. Mekke müşrikler, Kur'an'ı işittikleri zaman onun belâgatının yüksekliğini ve Hz. Peygamberin ona mazhariyetini son derecede kıskanmış ve hemen hemen yiyecek gibi bütün nazarlarını ona dikmiş ve onu yok etmek istemişlerdir. (22) Önemli tefsirlerde nazar konusu, özetle anlatıldığı gibidir. Bazı yorum farklılıkları ve bazı farklı bilgiler hariç, aynı bilgiler, hemen hemen bütün tefsirlerde mevcuttur. Acaba bilim, bu konuda ne demektedir? Daha önce de belirttiğimiz gibi, pozitif ilim ve pozitif ilim düşüncesine sahip ilim adamları tarafından, nazar pek kabûle şayan görülmemektedir. Zira izah edilmesi ve pozitif metodlarla açıklanması zor bir konudur. Özellikle tıp doktorları tarafından, bir hastalık sebebi olarak da kabul edilmez. Nazarın etkisine ve

gücüne inanılmaz. Fakat parapsikoloji ile uğraşan bilim adamları ve bu konuya inanan kişiler, nazarın bilimsel yönünü araştırmaya başlamışlar ve bir hayli de mesafe katetmişlerdir. Özellikle Sovyet Rusya'da bu tip araştırmalar yoğunluk kazanmakta ve önemli sayılabilecek neticeler elde edilmektedir.

2. PARAPSIKOLOJİ'DE NAZAR

Nazar, adı değişse de mahiyeti değişmeyen bir kavramdır. Mahiyeti ve etkisi açısından İslâm literatüründeki nazar kavramı ile Batı literatüründeki nazar kavramı arasında hiç bir fark yoktur. Nazar kavramının Batı'daki ifâdesi psikokinezi'dir. Nazar olayında, iyi niyet ve yoğunlaşmaya böre, "alıcı ve verici uçlardan geçen bir ark" oluşmaktadır. Gıpta, özenme, imrenme gibi dostca duygular, hatta ebeveynlerin çocuklarına sevgisi, nazarın küçük dozda "uğratma" sebebidir. Nazara uğrayan kişi, çok sık esner ve süzülür. Asıl uğursuz nazar, "haset" duygusundan gelişir. Bu duyguda, düşmanlık, kin ve intikâm mevcuttur. Nazarın dozajında, bu haset duygusunun şiddeti çok önemlidir. Haset duygusu ne kadar şiddetli olursa, nazarın gücü de o kadar şiddetli olur. (23)

Sovyetler'in yaptıkları çalışmalara göre, hassas bir kimseyi yere devirmek de dahil, dalgın dalgın bakışlar, bir etkiye sâhip bulunmaktadır. (24) Onların ünlü araştırmacılarının

(21) Elmalı'lı, a.g.e. 7/5305

(22) Elmalı'lı, a.g.e. 7/5305.

(23) Nazarın Bilimsel Yönü, Yankı Dergisi, 30-Haziran-5-Haziran, 1983, Sayı, 635, s. 52.

(24) Sheila Ostrander-Lynn Schroeder, Sovyet Rusya Ruh Arayor, Ter. Hakkı Özener, İstanbul, 1979. s. 111.

dan biri de Vladimir L. Durov'du. O, bir bilim adamı olmamakla birlikte, ciddi ve camimi bir araştırmacıdır. Durov, insan ya da hayvanların gözlerinden ışınlar çıktığı inancındadır. Ayrıca, o en vahşi hayvanların bile insan bakışlarıyla ehlileştirildiğini müşâhede etmiştir. Bir insanın ense-sine bakmakla ortaya çıkan te'siri araştırmıştır. Rus bilim adamları, bu araştırma neticelerini değerlendirmişler ve "gözlerden çıkan ışınlarla etkinin varlığına Kozalakı Bez'in sebep olduğu kanısına" varmışlardır. (25)

"Gözlerin elektromanyetik ışınlar yolladığı konusu, bugün de Sovyetler Birliği'nde yoğun bir biçimde araştırılmaktadır. Yayının dalga boyu yaklaşık yüzde 8 mm. dir. Yani Radyo dalgaları ile İnflaruj dalgaları arasındadır." (26) "Görüş ışını (ray of vision) nun elektromanyetik karakteriği hayvanlar arasında görülen misaller ile de ispatlanabilir. Meselâ: tarla faresini veya bir tavşanın üzerine hücum etmeden önce konsantre olmuş bakışlarıyla ekseriye kurbanını paralize eden, ve Asya çöllerinde yaşayan (Elchis carinatus) adlı zehirli bir yılanı örnek verebiliriz. Aynı avlama metodu (astroscopus) adlı bir balık türü tarafından da kullanılır."

"Astroscopus balığı, günün mühim bir kısmını karnı deniz dibine temas eder biçimde bekler durur, ağzı ve gözleri arkasındadır, yani sırtındadır. Balığın göz kasları bir elektrik hücre sistemini ihtivâ eder, küçük bir balık onun görüş sahası çahiline geldiği zaman, astroscopus balığı gözlerini avı üzerine konsantre ederek onu derhal paralize eder, zavallı küçük balık kendini büyük balığın ağzında bulur. Kurbanı paralize

eden şey nedir? Gayet tabiidir ki, küçük balık görünür görünmez astroscopus, elektrik impulslar çıkararak kurbanının sinir sistemine gönderir ve onu paralize eder. Hayvanın gözlerinden intişar eden bu radyasyon, retina tabakasına intikal eden küçük balığın imajı ile görme duygusunun sebep olduğu bir refleks hareketinden başka bir şey değildir." (27)

"Durov konsantre olmuş bir insan bakışıyla kobayın âdetâ dona kaldığını isbatlamıştır. Ancak insan, bakışlarını değiştirdiği zaman kobay derhal kendisine gelmektedir. Kobayın gözünün biraz altına ve biraz üstüne doğru bakıldığında verilen bir emre de itaat ettiği tesbit edilmiştir. Bu duruma göre görüş ışını, (the ray of vision) gözden intişar eden yönelmiş "bioradyasyon"lu dar bir hüzmeden ibarettir. Kasıtlı yani konsantreli bakış, görüş ışını ile birlikte retinadan keza beyinin optik lobunda bulunan emsalsiz radyasyon aygıtı mikroantenden intişar eden azami radyasyon miktarını taşır. Enerji çıkışı, beyin optik bölgesi sinir hücrelerinden husule gelmektedir. Bu maksimum güç, etkileyici bir tesir meydana getirmektedir. Bir şahsın konsantre olmuş, bakışı diğerinin retina tabakasına ve oradan da beynine nüfuz etmektedir. Bir şahsın veya bir hayvanın gözüne yöneltilen konsantrali bakış hafifce değiştirilirse, bu bakış etkileyici tesirini kaybetmektedir." (28)

Bilindiği gibi gözümüz, mercek opjektifli bir fotoğraf makinesidir.

(25) H. Egemen Sarıkaya, S. Bergil, C. Cümbüşel, Telepati, İstanbul, 1978, ss. 15.

(26) aynı kaynak, s. 16.

(27) S. Ostrander-L. Schroeder, a.g.-e. s. 116.

(28) aynı kaynak aynı yer.

Göz merceğimiz ile bir büyütece etkileyen fizik yasaları tıpatıp aynıdır. Buzu uygunca yontarak elde edeceğimiz bir mercek, kutuplarda bile ateş yakabiliriz. Bunun ilkesi son derece basittir. Buz mercek, gün ışınlarını odağında toplar ve yoğunlaşan enerji, ısı enerjisine dönüşüp söz gelimi elimizdeki kağıdı tutuşturur.

Göz merceği yalnızca dışarıyı gören bir pencere değildir. Tıp bugün "göz dibi" muayene yöntemiyle dışarıdan da içeriye görebiliyor, beyin ve bedendeki tümörleri teşhis edebiliyor. Öyleyse göz, iki yanlı gören, gösteren bir penceredir. Ayarlanabilir göz merceği, kem gözlünün menziline de ayarlar. Buna yakalanan kişi kendi iç göz küresince odaklanmış olur. Yüklenen yabancı enerji, optik sinir (görme siniri) aracılığı ile beyindeki görme bilgi-işlem merkezine iletilecek iken geri besleme sistemi tarafından yabancı prosese, uyku merkezine aktarılır. Uyku merkezi de aldığı magnetik uyarıyla "esneme" denen uyku hazırlığına girer. Tıp esneme tabii olarak tanımlamıştır. Bu, kısaca, oksijen yetersizliğinden oluşan bir reflekstir. Oysa esnemenin bu tanımı, "bulaşıcı esneme" açıklayamıyor. Esneyen bir kedi yavrusu bile yığınla insanı esnetebilir. Esneme gerçekten "yabancı işgalci bir gücün etkisine girme" hazırlığıdır. Hipnotizma, magnetizma, nazar, beddua ve benzeri uğratmalar, trans uyanık uyku halleri, yabancı bir kimlik tarafından benliğimizin tutsak alınması, uyku merkezinin yabancı magnetik alana teslim olması demektir."⁽²⁹⁾

3. NAZARA KARŞI KORUNMA YOLLARI

Hastalık ve şifâ konusunda Kur'an-ı Kerim'in insan zihnine yer-

leştirmek istediği şey, "Hastalandığımda bana şifâyı veren Allah'dır"⁽³⁰⁾ anlayışıdır. Kur'an'da inananlara şifâ ve rahmet olan ayetler vardır.⁽³¹⁾ Kur'an'ın amacı, inananları korumak ve kollamaktır. Müminler, Kur'an'da dünyâ ve âhiretlere s'it dertlerinin şifâsını bulurlar. Kur'an, insanın hastalanmasını ve sağlığını yitirmesini istemez. Şayet hastalanırsa, o zaman da Hz. Peygamber'in şu emri uyarınca tedavi olması gerekir: "Ey Allah'ın kulları tedavi olunuz, Allah verdiği her hastalığın şifâsını da yaratmıştır."⁽³²⁾ Önemli olan, hasta olduktan sonra tedavi olmak değil, hastalığa yakalanmamak ve sağlığı korumaktır.

Nazar insanlara etki eden ve onların sağlığını bozan önemli sebeplerden biridir. Hz. Peygamber'in ifâdesiyle, "Nazar, gerçektir ve deveyi tencereye, insanı kabre koyar"⁽³³⁾ Nazar, güzel görme ve hayret etmeden kaynaklandığı gibi, hoşlanmaktan ve düşmanlık beslemekten de kaynaklanabilir.⁽³⁴⁾ Gerçek bir hastalık sebebi olan nazardan korunmak için Kur'an ve hadislerin gösterdiği yol okumadır. Gerek nazardan korunmak için, gerekse nazara uğrayan kişinin nazardan kurtulması için okumak gerekir. Râzî'ye göre, naara uğrayan kişi, Kalem Süresi'nin 51. ve 52. âyetlerini okumalıdır.⁽³⁵⁾ Aynı kanaati hemen hemen bütün

(29) Nazarın Bilimsel Yönü, Yankı Dergisi, s. 52.

(30) eş-Suara, 26/80.

(31) el-İsrâ, 17/82.

(32) Buharî, Sahih Tıp, 1. Müslim, Sahih, Selem, 69.

(33) Âlusî, a.g.e. 29/38.

(34) Kurtubî, el-Cami'li Ahkâmi'l Kur'an, Beyrut, Tarihsiz, 18/255.

(35) Fahreddin er-Râzî, Mefâtihi'l Gayb, Tahran, Tarihsiz, 30/100.

müfessirler paylaşmaktadır.(36) Hz. Peygamber, nazara uğrayan bir kız çocuğunun okunmasını istemiştir.(37) Ebû Sa'îd kanalıyla rivâyet edilen bir hadiste, Hz. Peygamber'in muavvizeteyn sûreleri (Felâk ve Nâs Sûreleri) nâzil oluncaya kadar insanların ve cinlerin nazarlarından Allah'a sığındığı açıklanmaktadır.(38) Hz. Âişe de, Rasulullah'ın, nazara karşı kendisine okunmasını emrettiğini söylemektedir.(39)

Ebû Davûd'un Enes b. Mâlik,(40) İbn Mâce'nin Hz. Âişe(41) vasıtasıyla yaptığı nakillerde, Hz. Peygamber, nazara karşı okuyarak tedavi etmeye müsaade etmiştir. Kendisine bir hastalık geldiğinde de Hz. Peygamber, Allah'a dua etmiş ve "Ey insanların Rabbi, sıkıntımı gider, şifânı ver, şifâ veren sensin, senin şifandan başka şifâ yoktur"(42) demiştir. Ayrıca Hz. Peygamber, "Fatiha Sûresi, her hastalığın şifasıdır"(43) "Devâların en hayırlısı, Kur'andır" buyurmuştur. "Namaz kıl, zira namazda şifa vardır"(44) demiştir.

Hz. Âişe, "Rasulullah (s.a.v.) göz değmesine okunmasını bana emretti" demiştir.(45) Buharî'nin ilk şârihlerinden Hattabî, (ö. 388/998) Rasulullah'ın nazara ve göz değmesine karşı Âyetü'l Kürsî gibi Allah'ın isim ve sıfatlarını hâvi âyetlerin okunmasını emrettiğini söyler. O'na göre bu okunma, ruhânî tedavidir."(46) Elmalı'lı Hamdi Yazır'a göre de, göz değmesi, nefse ait bir iştir, bu nedenle ruhanî bir nefes ve telkinin faydası çok açıktır.(47)

Nazara karşı Hz. Peygamber'in okuduğu âyetlerin başında Muavvizeteyn, (Felak ve Nâs) Sûrelerindeki âyetler gelmektedir. Bu âyetler arasında "Haset ettiği zaman hasetcinin serrinden"(48) Allah'a sığınma emri

vardır. Bu emirle nazar arasında yakın bir münasebet mevcuttur. Allah, haset eden kişinin şerrinden kendisine sığınılmasını emretmektedir. Hz. Peygamber de, nazara karşı bu âyetleri okumuştur. Nazarın oluşmasında haset duygusunun ve kıskançlığın etkin bir rol oynadığını söyleyebiliriz. Okunan bu âyetler, kem gözlerden çıkan ışınlar karşı, sanki koruyucu bir kalkan olmakta veya insan vücudunun etrafında koruyucu manyetik tir alar meydana gelmektedir. Böylece kem gözlerden çıkan etkileyici ışınlar, bu koruyucu alana çarpmakta ve geri yansımaktadır. Nazar ve şeytanın vesvesesine karşı en güçlü önlem de budur. Bunun dışındaki önlemleri, meselâ, nazar boncuğu ve saire gibi maskotları, İslâm Dini kesinlikle reddeder ve aslâ bunları meşru görmez. Nazar boncuğu ve saire gibi maskotlar, bâtil veya tahrif edilmiş dinlerden müşlûmanların hayatına girmiş batıl itikadlardan sayılır.

Okumanın nazara karşı en etkileyici bir önlem olduğu kesin olmakla beraber, okumanın nasıl etki ettiği

(36) Ebussuud, İrgâdü'l Akli's Selim, Beyrut, Tarihsiz, 9/20.

(37) Buharî, Sahih, K. Tıp, 35.

(38) İbn Mace, Sünen K. Tıp, 33, Tirmizî, Sünen, K. Tıp, 16. H. 2058.

(39) Buharî, Sahih, K. Tıp, 35.

(40) Ebû Davud, Sünen, K. Tıp, 18.

(41) İbn Mace, Sünen, K. Tıp, 35.

(42) İbn Mace, Sünen, K. Tıp, 36. H. 3520.

(43) Darimi, Sünen, Fedâilu'l Kur'ân, 13.

(44) İbn Mace, Sünen, K. Tıp, 28, H. 3501. İbn Mace, Tıp, 10,

(45) ez-Zebidî, Tecrid-i Sarih, Ter. Kâmil Miras, Ankara, 1973, 12/90. H. 1932.

(46) ez-Zebidî, a.g.e. 12/90.

(47) Elmalı'lı Hamdi, a.g.e. 8/1395-6396.

(48) Felâk, 113/5.

hususundaki görüşler, birer varsayımdan ve tahminden ibarettir. Okumanın nasıl etki ettiğini ve nasıl bir önlem olduğunu kesinlikle bilemiyoruz. Ancak nazara karşı en etkileyici önlemin okumak olduğunu biliyoruz.⁽⁴⁹⁾ Sovyet Rusya'da psikokinezi (nazar) konusunda bir çok deneyler yapılmakta ve bu olayı açıklayan bazı teoriler ileri sürülmektedir. Bu teorilerden biri de insan vücudunun dışında onu çevreleyen bir kuvvet alanının bulunduğudır. Buna —canlı organizmalarda görülen bu enerji alanına— Aura denir. Zihin bu enerji alanını etkiler.⁽⁵⁰⁾

Aura enerji bedenimiz, fiziksel acılardan, dış etkenlerden, fiziksel değişimlerden ise hiç etkilenmiyor. Duygusalılıkta, düzgünlüğünü yitirip yumuşamakta; savaş, kin, öfke gibi durumlarda çiçeğimsi, kıvılcaklı bir renk oluşturuyor. Kişi gerilim (stress) içindeyse, aura ışıması tümüyle kıvılcaklı-kahve rengine dönüşüyor. Öfke anında saçaklar, dikenleşir kibir ve büyüklük komplekslerinde canlı renklerle bezenmiş sert bir fırçayı andırır.⁽⁵¹⁾ İnsan aura'sıyla nazar arasında kurulacak bir münasebet, kısmen de olsa nazarın ilmi açıklamasını sağlayabilir. Zira bu konuda yapılan çalışmalar, yılanın sekizinci rengten başka dokuzuncu reng olan morötesini de gördüğünü doğrular mahiyettedir. H F (yüksek alan) fotoğraf tekniği ile yılanın nazar mekanizması, yani göz magnetizması filimleri, bize dokuzuncu rengin nazar ile ilişkisini yorum olarak getirmektedir.⁽⁵²⁾

4. FOLKLORDA NAZAR

Din'de ve parapsikoloji'de nazarın varlığı kabul edildiği gibi folklorik araştırmalarda da nazarın varlığı kabul edilmektedir. Zira yapılan a-

raştırmalarda halk, nazarın varlığını kabul etmekte ve buna çare olarak değişik usul ve yollara baş vurmaktadır. Bunlar arasında, nazar boncuğu takmak, maskotlar kullanmak, kapılara at nalı veya at kafası takmak gibi şeyler ön sıralarda yer alır. Bulgaristan'da yaşayan Türkler arasında yapılan bir araştırmada, nazar değmesin diye çocuklara, hayvanlara, genç kızlara, mavi boncuk, püskül veya iplik takıldığı tesbit edilmiştir.⁽⁵³⁾ Doğu Anadolu'da hamile kadına daha çok nazar değdiği inancı yaygındır.⁽⁵⁴⁾

Erciyes Üniversitesi İlahiyat Fakültesi öğrencilerinden Nureddin Durmuşlar'ın Adıyaman ve çevresinde ve Mustafa Gökgül'ün Adana ve çevresinde lisans tezi olarak yaptıkları sosyolojik araştırmalarında bu yörelerde yaşayan halkımızın hemen hemen tamamına yakınının nazara inandıklarının tesbit etmişlerdir.⁽⁵⁵⁾ Bulardan Adıyaman ve çevresinde

(49) Celal Kırca, Kur'an-ı Kerim'de Fen Bilimleri, İstanbul, 1984, s. 218.

(50) A. Davut Targan, Güner Ünal, Evren-Evrin ve İspirtüalizm, Ankara Tarihsiz, s. 123.

(51) Fatih Böhürler, Kirliyan Fotoğrafçılığı, Yankı Dergisi, 13-19 Haziran, 1983, sayı, 637, s. 49.

(52) Nazarın Bilimsel Yönü, Yankı, s. 53.

(53) Hüseyin Mahmudov, 11. Milletlerarası Türk Folklor Kongresi Bildirileri, Ankara, 1982, 4/342.

(54) Orhan Türkdoğan, aynı kaynak, 4/588.

(55) Nurettin Durmuşlar, Adıyaman ve Çevresinde Nazarla İlgili Sosyolojik Bir Araştırma, Kayseri, 1985 s. 20-37. Mustafa Gökgül, Adana ve Çevresinde Nazarla İlgili Sosyolojik Bir Araştırma, Kayseri, 1985, s. 18-37. (İlahiyat Fakültesi Kütüphanesi, basılmamış lisans Tezleri)

yapılan araştırmanın sonuçlarına göre, toplam deneklerin nazar hakkındaki bilgileri, %67 sininki dine, %33 ünkü ise folklara dayanmaktadır. Erkeklerin %4 ü nazar konusunda yeterli bilgiye sahip iken %94 ü yeterli bilgiye sahip değildir. %2 ise cevap vermemiştir. Kadınların ise, %30 u yeterli bilgiye sahip olduklarını söylerken, %70 ise yeterli bilgiye sahip olmadıklarını söylemiştir.

Erkeklerin %54 ü okunarak, %18 i muska ve hameli takarak, %8 i nazar boncuğu takarak, %8 i başka şeyler takarak, %12 si ise bunların dışında başka şeyler yaparak nazara karşı önlem almaktadırlar.

Kadınların %52 si okunarak, %6 sı muska ve hameli takarak, %22 si nazar boncuğu takarak, %2 si başka şeyler takarak, %18 i ise (cevapsız) nazara karşı önlem almışlardır. Erkeklerin %66 sı nazara karşı aldığı önlemleri bilerek değil de, halktan öyle gördüğü için yaptığını, %14 ü ise bilerek yaptığını, (%20 ise cevap vermedi) söylemişlerdir. Kadınların ise, %46 sı, bilmeyerek, %38 i bilerek (%16 sı cevapsız) önlem almışlardır.

Din eğitimi görenlerin %30 u, nazar konusundaki bilgilerinin yeterli, %70 i ise yetersiz olduğunu söylemişlerdir. Din eğitimi görmeyen kişilerin ise, %91 nin nazar konusundaki bilgisi yetersiz, %7 sininki yeterli, (%2 si cevapsız) dir. Toplam ankete katılan 100 kişiden %17 sinin nazar konusundaki bilgisi yetersizdir.

Dini eğitim görenlerle dini eğitim görmeyenlerin nazara karşı aldığı

tedbirler mukayese edildiğinde şu çarpıcı tablo ortaya çıkar: Dini eğitim görenlerin %63.6 sı okunarak, %15.9 u muska ve hameli takarak, %13.6 sı nazar boncuğu takarak, %2.3 bunların dışında bir şey yaparak nazara karşı tedbir almaktadırlar. %4.6 sı ise cevap vermemiştir. Dini eğitim görmeyenlerin %44.6 sı okunarak, %8.9 u muska ve hameli takarak, %16 sı nazar boncuğu takarak ve %7.2 si ise başka şeyler takarak tedbir almışlardır. %23.2 si ise cevap vermemiştir. Toplam ankete katılanların %53 ü nazara karşı okunarak tedbir almaktadır. Çoğunluk okunarak nazara karşı önlem almaktaysa da bu oran yeterli değildir. Zira bir çok kişinin nazar boncuğu ve muska gibi şeylerden halâ meded umduğunu görüyoruz. Bu araştırma, nazarın folklorumuzda da yaşadığını göstermektedir.

NETİCE :

Nazar, folklorumuzda ve dünya folklorunda yaşayan bir gerçek olaydır. Batıda psikokinezi adıyla bilinen nazar, Sovyet Rusya'da da bilinmekte ve bu konuda önemli araştırmalar yapılmaktadır. Kur'ân, nazarın varlığına dolaylı olarak temas etmekte ve daha ziyade hadisler, nazarın varlığını açıkça ifâde etmektedir. İslâm Dini, folklorumuzda yaşayan nazardan korunma önlemlerini reddetmekte, bunun yerine okunarak nazardan korunmayı emretmektedir. Okuma, insanı nazardan korumakta ve etkisini yok etmektedir. Okuyan ve günlük namazlarını kılan bir insan, nazara uğramaz ve ondan emin olur.